

LITKEI-SZABÓ ANITA - NÉMETH-EGRY EMŐKE - VARGA ERIKA

A BÍRÓSÁGRÓL MÁSKÉPPEN

VESZPRÉMI TÖRVÉNYSZÉK 2014

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZAG MEGÚJUL

**A projektek az Európai Unió
támogatásával valósulnak meg.**

I. Bevezető

Ha az egészségünk sérül, orvoshoz fordulunk, ha az igazságunk, bírósághoz. De mi is az a bíróság? Érthetetlen nyelvet beszélő, fekete köpenyes, komor emberek világa, amiről lépten-nyomon azt halljuk, hogy „Jajj, csak oda ne kelljen menni”? De tényleg ez lenne? Nézzük meg egy kicsit közelebbről!

A bíróság független, nem befolyásolható, csak a törvényeknek van alávetve. Dönt perben, de akár peren kívül is. Ítései a bírák, munkájukat sok-sok ember segíti. A bíróság értünk van. Büntet és nevel, ítél, vagy segít, ha jogunk érvényesülésében sérelmet szenvedünk.

Rövid kiadványunkkal szeretnénk segíteni Neked, hogy magabiztosan lépj fel jogaid érvényesítése érdekében. Tudd, hogy mit tegyél, ha „megbotlasz”, hová fordulj, kitől kérj segítséget, ha jogi problémáiddal egyedül maradsz. Ha megismered a bíróság munkáját, illetve azokat a viselkedési szabályokat, amelyeket ügyfélként követni kell, sokkal magabiztosabban igazodsz el az igazságszolgáltatás útvesztőiben, nem beszélve arról, hogy a mi munkánkat is nagymértékben megkönnyíted. Célunk, hogy ha végigolvasod ezt a kis könyvecskét, rájössz, nem annyira félelmetes, nem is annyira idegen világ a jog, a bíróság világa. Jó szórakozást hozzá!

Először is, hol tájékozódhatsz a bíróságokról? Nyilvánvaló a válasz: az interneten. A bíróságok hivatalos honlapja a **www.birosag.hu** címen érhető el. Ezen az oldalon nem csak a szakmabeliek találhatnak hasznos információkat, hanem azok is, akik például olyan alapvető dolgot szeretnének megtudni, hogy melyik városban, melyik utcában van az általuk keresett bíróság, milyen telefonszámon, elektronikus címen érhető el.

A bíróságra általában ügyintézés céljából megyünk, vagy akkor, amikor „hívnak bennünket”. Tiszteld meg a bíróságot azzal, hogy illő öltözkében jelensz meg! A bíróság épületébe - bizonyos korlátok között - bárki beléphet. Előfordulnak kivételek: csak engedéllyel tartózkodhatnak a bíróság épületében a 14 év alatti gyerekek.

Belépéskor először a biztonsági személyzettel találkozhatunk. A hivatalos személyeken kívül mindenkinek át kell esnie a beléptető ellenőrzésen. Itt szűrik ki, hogy szűrő-vágó, vagy más fizikai támadásra alkalmas eszköz van-e a belépőknél.

Kollégáink azt is megkérdezik, hová szeretne menni a látogató. Akit tárgyalásra idéztek, célszerű, ha magával hozza az idézését is.

A tárgyalások nyilvánosak. Ha a bíróság a tárgyalásról a nyilvánosságot nem zárja ki, bárki, bármelyikre bemehet, természetesen úgy, hogy ne zavarja a tárgyalás menetét. Hogy melyik tárgyalóban milyen tárgyalás zajlik, a terem bejáratánál elhelyezett tárgyalási jegyzéken nézhető meg.

Aki nem tárgyalásra jön, hanem adminisztrációs kérdésekben szeretne tájékozódni, vagy beadványt akar benyújtani, a kezelőirodákat kell keresnie. Itt általában hétköznapokon 8-11 óráig fogadják az ügyfeleket.

Akinek jogi tanácsra van szüksége, azt a panasznapon, hozzáértő kollégáink tájékoztatják. Itt lehetőség van arra is, hogy a bírósághoz intézett kérelmeket az ügyfél jegyzőkönyvbe mondja. Ha valakinek az írásbeli kérelmek megfogalmazása nehézséget okoz, annak itt, az ügyfélfogadási napon segítenek. (a Veszprémi Járásbíróságon a hónap 1., 3. és 5. hetének pénteki munkanapjain délelőtt 8 órától 11 óráig, a hónap 2. és 4. hetének pénteki munkanapjain délután 12 órától 15 óráig.)

A tárgyalóteremben a rendet a bíróság tartja fenn. Aki azt súlyosan megszegi, akár 500.000,-Ft-os pénzbírságra is számíthat.

A tárgyalótermi viselkedésnek szigorú szabályai vannak. Ezek a szabályok elsősorban a bíróság méltóságának megőrzését szolgálják.

A bíróságot (ami alatt a bírót, illetve a bírói tanács tagjait értjük) állva kell megszólítani, a bíróság által kihirdetett ítélet rendelkező részét állva kell végighallgatni. A bíróság megszólítása: Tisztelt Bíróság!, Tisztelt Bíró! Bírósági Ür!

A tárgyalóteremben mindenkinek kijelölt helye van. Középen, a pulpituson foglal helyet a bíróság. A bírósággal szemben található a „vádoltak padja”; ahogy a neve is mutatja, itt foglalnak helyet a büntető ügyekben a gyanúsítottak, vádlottak, a szabálysértési ügyekben az eljárás alá vont személyek.

Amennyiben tábla nem jelzi, a bírói pulpitus előtt, a bíróságtól jobbra foglal helyet a polgári ügyekben a felperes és képviselője, büntető ügyekben az ügyész, illetve a magánvádló, szabálysértési ügyekben pedig a szabálysértési hatóság képviselője.

A bíróság bal oldalán ülnek polgári ügyekben az alperes és képviselője, büntető, és szabálysértési ügyekben a terhelt vagy az eljárás alá vont személy védője.

A nagyobb tárgyalótermekben a vádlottak padja mögött elhelyezett székeken foglalhat helyet a hallgatóság. Ahogy az előbb részleteztük, valamennyi tárgyalás nyilvános, ha a bíróság a nyilvánosságot nem zárja ki, így a hallgatóság számának csak a tárgyaló mérete szabhat határt. A tárgyalás nem turistalátványosság! Kép- vagy hangfelvételt csak a bíróság engedélyével lehet készíteni.

A tárgyalás alatt a mobiltelefont tilos használni, enni és inni, rágózni sem illik, és nem is szabad.

A tárgyalóterembe csak akkor szabad belépni, ha a bíróság ezt megengedi, illetőleg az idézetet beszóltja.

Ha valakit a bíróság elé idéznek, pontosan, késés nélkül kell megjelenni. Az eljárási cselekmény kezdetén a bíróság az ügy megjelölésével behívja az idézeteket, ellenőrzi, hogy az idézettek jelen vannak-e.

A büntető, a polgári és a szabálysértési ügyekben egyaránt idézhet tanúkat a bíróság:

Akit tanúként idéznek, annak kötelessége megjelenni! Ha idézést kapsz, mindig hozd magaddal személyazonosító okmányodat (személyi igazolvány, jogosítvány, útlevél) és lakcímkártyádat. Ha még nem múltál el 18 éves, szüleid vagy törvényes képviselőd is részt vehetnek a kihallgatáson.

A tanútól kihallgatása előtt megkérdezik a nevét, lakcímét, születési helyét, idejét, anyja nevét. *Lényeges!* Ezek az adatok bekerülnek a nyomozás, a szabálysértési ügy, illetőleg a bírósági tárgyalás irataiba, amit később megtekinthet a büntető ügyben a gyanúsított, a vádlott a szabálysértési

ügyben az eljárás alá vont személy, vagy a polgári ügyben a felperes és az alperes is. Ezért büntető és szabálysértési ügyben már a nyomozás során, vagy később a bíróság előtt, polgári ügyben az első meghallgatásodon, illetve ezt követően bármikor, *kérheted, hogy az adataidat (a nevedet is) kezeljék zártan.* Tehát, ha az eljárás elején nem éltél ezzel a jogoddal, később meggondolhatod magad.

A tanú kérheti a megjelenésével járó költség megtérítését; ez elsősorban az útiköltséget foglalja magában, de indokolt esetben akár szállás, vagy más igazolt költség is igényelhető.

Amennyiben nyomós indokod van rá, a bírósági tárgyaláson sem kell találkoznod a vádlottal, távollétében tehetsz vallomást. Erre vonatkozóan hasznos tanácsokat adhatnak a bíróságokon szolgálatot teljesítő **tanúgondozók**, akiknek elérhetőségét a bíróságok hirdetőtábláján, és az interneten megtalálhatod

A hatóság néhány esetben nem idézi, hanem értesíti az ügyfeleket az eljárási cselekmények megtartásáról. Ebben az esetben nem kötelező a megjelenés.

Nyomatékosan felhívjuk a figyelmedet arra, hogy minden, a bíróságtól, vagy más hatóságtól érkezett levelet tüzetesen olvass át! Számtalan esetben tapasztaljuk, hogy komoly problémákat okoz az, hogy a címzett későn, vagy nem figyelmesen olvassa el a neki megküldött iratokat, és akár jogorvoslati, vagy egyéb határidőket, esetleg éppen tárgyalási határnapot mulaszt. A bíróság az ilyen, önhibából eredő mulasztásokat nem méltányolja, az ebből származó következményeket az ügyfélnek kell vállalnia.

Példaként említenénk a leggyakoribb mulasztást: amikor a címzett nem veszi át a tértivevénnyel érkező hivatalos küldeményt. Ebben az esetben a posta második értesítésétől számított ötödik munkanapon a bíróság kézbesítettnek tekinti az iratot, tehát a bíróság azt vélelmezi, hogy tisztában vagy a küldemény tartalmával, és elvárja, hogy az abban leírtaknak megfelelően cselekedj.

II. A polgári eljárásról

A polgári jog a jogrendszerünk egyik legnagyobb jogága. A polgári jog beszövi az életünket. Te sem hivatkozhatasz arra, hogy fiatal korod miatt még nincs közöd a joghoz, mert hiszed vagy sem, életed során már számtalan szerződést megkötöttél, számtalan jogviszony alanyává váltál. Szerződés nem csak a papírra leírt, aláírt dokumentum. Adásvételi szerződést kölsz, amikor veszel egy almát az iskolai büfében, bérleti szerződést kölsz akkor, ha nyáron kikölcsönzöl egy vízibiciklit, és még sorolhatnánk. Tanulói jogviszony alanya vagy az iskolában, családjogi jogviszony alanya a családban, amelyből kifolyólag jogok illetnek, de kötelezettségek is terhelhetnek. Munkát vállalhatsz, keresményeddel szabadon rendelkezhetsz.

Addig nincs probléma, míg minden halad a maga medrében. Gond akkor jelentkezik, ha valaki jogellenesen viselkedik, hisz akkor óhatatlanul szembe kerülsz más jogával, és kialakulhat a jogvita.

Elsődleges tanácsunk: amennyiben ilyen helyzetbe kerültök, próbáljatok egymás között **megegyezni**. Az egyeztetések során segítőket is igénybe vehettek. Igazságügyi közvetítők, békéltető testületek segítenek a viták békés rendezésében. Ha nem tudtok dűlőre jutni, bírósághoz fordulhattok.

Nem bírósági hatáskör, szólni kell az úgynevezett *fizetési meghagyásról*, ugyanis 1.000.000,-Ft alatti pénzkövetelésedet közjegyzőnél indított fizetési meghagyásos eljárás során tudod érvényesíteni, mely akkor kerül bírói szakba, ha a kötelezett ellentmondást terjeszt elő. Részletes szabályairól érdeklődj bármelyik közjegyzőnél!

Fontos! Amíg nem múltál el 18 éves, perbeli cselekvőképességed korlátozott, önállóan nem indíthatsz pert. Érdekedben törvényes képviselőd (pl. szülőd) léphet fel.

A bírósági eljárás megindításához keresetlevelet kell benyújtanod. Ne ijedj meg, ha nem boldogulsz. Ügyvédek, jogi segítségnyújtó szolgálat és a bíróságokon hetenként egy alkalommal megtartott bírósági panasznapon felkészült és hozzáértő kollégáink segítenek a kérelmek megfogalmazásában. Ügyvéd és jogi segítségnyújtó szolgálat munkatársai teljeskörű tájékoztatást adnak, bírósági panasznapon pedig a jogszabályok tartalmára vonatkozóan, és eljárásjogi kérdésekben kaphatsz segítséget, illetve ott személyesen jegyzőkönyvbe diktálhatod keresetedet.

A keresetlevélben fel kell tüntetni mindkét fél adatait (személyi adatok, cég esetében cégjegyzékszám) és pontos címét. Ez nagyon fontos, hiszen pontos adatok hiányában a bíróság nem tudja a keresetlevelet a másik félnek kézbesíteni.

A keresetlevél fő része a **határozott kereseti kérelem**. Pontosan, világosan, lényegretörően szükséges leírni, hogy miben kéred a bíróság döntését. Ezt követően indokold meg álláspontodat. Jelöld meg továbbá bizonyítékaidat. Lényeges tudnod, hogy amit állítasz, azt neked kell bizonyítanod. Polgári jogvita esetén ugyanis a rendőrség, és a bíróság sem fog nyomozni az ügyedben. A polgári eljárásban a keresetet előterjesztő felperesnek, és aki ellen a keresetet benyújtják, (alperesnek), maguknak kell gondoskodniuk arról, hogy állításuk megfelelő bizonyítékokkal alá legyen támasztva. Bizonyíték lehet pl. tanú, okirat, fénykép, de szakértői eljárást is kérhetsz.

A bírósági eljárás - néhány, meghatározott eseten kívül - nem ingyenes. Amennyiben nem részesülsz költségkedvezményben, az eljárási illetéket előlegezned kell. A bíróság a pert lezáró határozatában azonban a felmerült költségek viseléséről a pervesztesség - pernyertesség arányában dönteni fog.

A keresetet ügyfélfogadási időben leadhatod a kezelőirodákban, ügyfélfogadási időn kívül a bíróság épületében található gyűjtőládába helyezheted, vagy postára adhatod. Az ügy tárgya határozza meg, hogy milyen típusú bíróság (törvényszék, munkaügyi, közigazgatási, járásbíróság)

jár el, míg - főszabály szerint - az alperes lakóhelye határozza meg, hogy melyik bíróság jár el az ügyben.

Az eljárás megindulása után is van lehetőség egyezséget kötni! Az egyeztetések céljából **bíróági közvetítőt** vehetsz igénybe. Az eljárás minél korábbi szakaszában történik egyezségkötés, annál kevesebb lesz a perköltség. A bírósági közvetítő igénybevétele, eljárása ingyenes.

Amennyiben nem sikerült megegyezni, a bíróság **ítélettel** rendezi a jogvitát. Ha az ítélettel nem vagy megelégedve, indokolt fellebbezéssel kérheted, hogy az elsőfokú határozatot, és az azt megelőző eljárást magasabb bírói fórum bírálja el. Ekkor azonban már új tényt vagy bizonyítékot akkor terjeszthetsz elő, ha erre - önhibádon kívül - nem hivatkoztál az elsőfokú eljárásban.

A másodfokú határozat már jogerős, ellene rendes jogorvoslati lehetőséggel nem élhetsz.

Amennyiben jogerős ítélet ellenére sem sikerül a másik felet arra rábírni, hogy a bírósági határozatban foglaltaknak megfelelően cselekedjen, bírósági végrehajtás során, önálló bírósági végrehajtók járnak el az ítélet végrehajtásában. Sikeres végrehajtás esetén valamennyi költséget a kötelezettnek kell kifizetnie.

III. A szabálysértési eljárásról

Sok fiatal úgy érzi, hogy minden buliban benne kell lennie, „hiszen csak egyszer élünk”! Előfordulhat azonban, hogy emiatt hamarabb kapcsolatba kerül a szabálysértési hatóságokkal, mint gondolná. Attól függően, hogy a jogellenes cselekmény milyen súllyal esik latba, indulhat ellene büntető - vagy szabálysértési eljárás. Ebben a fejezetben a szabálysértési eljárásról lesz szó.

A tizenévesek által elkövetett szabálysértések tipikusan nem okoznak nagy kárt, azonban ezeknek a tetteknek komoly következményei lehetnek!

Szabálysértési eljárásban fiatakorú az, aki a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét betöltötte, de a 18. életévét még nem.

Ha betöltötted a 14. életévedet, tudatosan arra kell törekedned, hogy az emberi együttélés szabályait tartsd tiszteletben, mert bizony könnyen „eljárás alá vont személy” válhat belőled. Példaként: menőnek és bátor tettetnek tűnhet a társaid előtt, ha nem fizetsz a boltban a csokiért, ennek következményeként azonban - a legrosszabb esetben - akár a rendőrségen is töltheted az éjszakát. Az sem jó ötlet, hogy egy átbulizott éjszaka után hajnalban a társaidal megtámadjátok az utatokba kerülő szemeteskukákat. Ilyen esetben garázdaság szabálysértése miatt indulhat eljárás.

Tettedet szüleid elől sem tudod eltitkolni, mivel a hatóság a törvényes képviselőt az eljárás minden szakaszáról értesíti.

Ha szabálysértés elkövetése közben tetten érnek, és annak elkövetését elismered, akkor előfordulhat, hogy helyszíni bírság kiszabásával fog lezárulni az eljárás. (Fontos tudnod, hogy helyszíni bírságot a szabálysértési hatóság - főként a rendőrség - akkor szabhat ki a fiataikorúval szemben, ha a törvényes képviselő a helyszínen tartózkodik.) Ha nem történik helyszíni bírságolás (mert pl. nem ismered el a helyszínen a szabálysértés elkövetését), a szabálysértési hatóság tagja feljelentést tesz ellened. Szabálysértési hatósággént a járási hivatal, a rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és a bíróság járhat el.

Jó tanács: ha szabálysértési eljárás indul ellened, tartsd be a hatóságok utasításait; ha értesítést kapsz, lehetőség szerint jelenj meg az eljárási cselekményeken! Amennyiben az idézésre menthető okból nem tudsz megjelenni a hatóság előtt, lehetőleg előzetesen (pl. telefonon) mentsd ki magad.

Ha elismered a szabálysértés elkövetését, és hajlandó vagy az általad okozott kárt megtéríteni vagy más módon jóvátenni, akkor a sértett beleegyezésével a szabálysértési hatóság az ügyet **közvetítői eljárásra** utalhatja. Ennek eredményessége a szabálysértési eljárás megszüntetését vonja maga után. Közvetítői eljárás hiányában, vagy amennyiben az eredménytelen lett, és a bíróság vagy a szabálysértési hatóság megállapítja a felelősségedet, akkor az eljárás büntetés kiszabásával, illetve intézkedés alkalmazásával fog lezárulni.

Vannak olyan szabálysértések, amelyek elkövetése esetén legsúlyosabb esetben **szabálysértési elzárást** szabhat ki a bíróság, mely 1-60 napig - fiataikorú esetében 30 napig - terjedhet.

Az elzárásnál enyhébb büntetés **a pénzbírság és a közérdekű munka**. Pénzbírságot fiataikorúval szemben akkor lehet kiszabni, ha vállalja annak megfizetését, közérdekű munkát pedig akkor, ha már elmúlt 16 éves.

A pénzbírság és a közérdekű munka teljesítését érdemes komolyan venni. A határidők megszegése esetén a büntetések végső soron elzárásra is átváltoztathatóak.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a közérdekű munka büntetés kiszabásáról szóló határozat jogerőre emelkedését követően nagyon rövid időn belül, *három munkanap alatt* jelentkezni kell az állami foglalkoztatási szervnél.

Amennyiben a közérdekű munkát nem, vagy csak részben teljesíted, abban az esetben azt, - annak hátralévő részét - a bíróság elzárásra változtatja át.

A hatóság a büntetéseken kívül **intézkedést** is alkalmazhat, ez lehet járművezetéstől eltiltás, elkobzás és kitiltás. A legenyhébb jogkövetkezménynek a **figyelmeztetés** tekinthető, melyben a hatóság rosszallását fejezi ki a szabálysértés elkövetése miatt, és felhívja az eljárás alá vont személyt, hogy a jövőben tartózkodjék a jogellenes magatartástól.

Ha elkövetsz egy súlyos, elzárással is büntethető szabálysértést, és a rendőrség tetten ér, őrizetbe is vehet, amennyiben veszélyben van az eljárási cselekményeken a megjelenésed. Nagyon fontos tehát, hogy ilyen esetben együttműködő magatartást tanúsíts!

Lehetőség van arra, hogy gyorsított eljárásban bíróság elé állítsanak. Ilyen esetben a rendőrség haladéktalanul értesíti a sértettet, valamint gondoskodik róla, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. A rendőrség fogja közölni veled, hogy milyen szabálysértés miatt és milyen bizonyítékok alapján állítanak bíróság elé, és ha nincs meghatalmazott védőd, akkor a hatóság gondoskodik jogi képviselőről.

Reméljük, ez a „kis ízelítő” elég visszatartó erő lesz számodra a szabálysértések elkövetésétől, hiszen akkor is népszerű lehetsz a környezetemben, ha a közösségi normáknak megfelelően viselkedsz.

IV. A büntetőeljárásról

Mindenki előtt ott van a filmekből jól ismert kép: a bíró közepén a pulpituson foglal helyet, kalapácsot tart a kezében, miközben a két fél képviselője irodalmi magasságokba emelkedett szónoklatokkal, „Tiltakozom!” bekiabálásokkal próbálja a 12 tagból álló esküdszéket meggyőzni arról, hogy védence „ma született bárány”. - Nos, ez az, amely Magyarországon a valóságban másképp működik! Nézzük meg tehát, milyen a „mi” büntetőeljárásunk.

Ügyfélként a büntetőeljárástól tartunk leginkább. Ez a félelem nyilvánvalóan érthető, hisz ha valaki terheltként szerepel az eljárásban, ez hosszú távon befolyásolhatja további életútját. Sok esetben a tanúkat, különösen a sértetteket is megviseli ez a procedúra, amelyben újra fel kell idézni a velük történt, néha igen szörnyű dolgokat.

A büntetőjog alkalmazása során a két legfontosabb jogszabály a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) szóló 2012. évi C. törvény és a büntetőeljárásról (Be.) szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.). (Itt jegyeznénk meg, hogy a törvények sorszámát római számmal jelzi a törvényalkotó)

A Btk. határozza meg többek között a bűncselekmény, az elkövető fogalmát, és azt is, hogy ki az, aki nem büntethető. Meghatározza a büntetéseket, részletesen leírja a bűncselekményeket, továbbá azt is, hogy egyes esetekben milyen büntetést lehet kiszabni. Ez különösen lényeges, hiszen büntetőjogi alapelv, hogy csak olyan bűncselekményért lehet, és csak olyan büntetést kiszabni, amit törvény tartalmaz. A Btk. tanulságos olvasmány lehet annak is, aki nem foglalkozik a joggal, de kíváncsi rá, hogy hol van a határ a jogkövető magatartás és a büntetendő cselekmény között.

A büntetőeljárásról szóló törvény pedig, - ahogy a nevében is benne van - az eljárás szabályait tartalmazza.

Hogyan zajlik le a büntetőeljárás?

A bűncselekményeket elsősorban a rendőrség deríti fel. Ezt a felderítő munkát hívjuk **nyomozásnak**.

Ahhoz, hogy egy nyomozás meginduljon, a rendőrség tudomására kell, hogy jusson a bűncselekmény. Ez történhet úgy, hogy valaki - általában az, akivel szemben elkövették a bűncselekményt - bejelenti a rendőrségnek a történetet, azaz feljelentést tesz, vagy maga a rendőrség bukkan rá a cselekmény nyomaira.

A nyomozás elsődleges célja, hogy kiderüljön, ki követte el a bűncselekményt. A nyomozás során a rendőrség sokféle nyomozati cselekményt hajt végre. Ennek részletes szabályait, előírásait a Be. valamint más jogszabályok tartalmazzák. Tipikus nyomozati cselekmény a házkutatás. Bemehet a lakásotokba a rendőrség házkutatási parancs nélkül is, amennyiben halaszthatatlan nyomozati cselekményt kell végrehajtania, (nem úgy, mint az amerikai krimikben).

Amennyiben a rendőrség megtalálta a feltételezett elkövetőt, és a bizonyítékokat összegyűjtötte, vádemelési javaslattal küldi meg az iratokat az ügyészségnek.

Ha az ügyészség vádat emel, akkor kerülhet sor a bírósági tárgyalásra.

A bíróság megküldi a vádiratot a vádlottnak, majd a tárgyaláson megvizsgálja a vádlottat terhelő és mentő bizonyítékokat. Ha ezek alapján kétséget kizáróan bizonyítottanak látja, hogy a vádlott követte el a vádiratban szereplő bűncselekményt, akkor ítéletében **bűnösnek** mondja ki. Amennyiben a rendelkezésre álló bizonyítékok kétséget kizáróan nem bizonyítják a vádlott bűnösségét, felmentő ítélet születik.

A tanúk jogait és kötelességeit az első fejezetben már megismerhettétek, most beszéljünk a büntetőeljárás főszereplőjéről, a **terheltről**.

Lényeges tudni, hogy a büntetőeljárás során az **ártatlanság védelme** érvényesül a terheltekkel szemben, azaz senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg a bűnösségét a bíróság jogerős határozatában nem állapította meg. Ezért nem hívhatjuk bűnözőnek a büntetőeljárással érintett terhelteket. A nyomozás során a megnevezésük **gyanúsított**, a vádemelés

után, és a bírósági eljárás során **vádlott**, ha jogerősen megállapítja a bíróság a bűnösségét, **elítélt** lesz a státusza.

A terheltnek is vannak jogai, valamint kötelességei. Köteles megjelenni a hatóság előtt, amennyiben idézést kap. Ha ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, vagy elrejtőzik a hatóság elől, a körözését, elővezetését lehet elrendelni, leg súlyosabb esetben pedig elfogatóparancs kibocsátására kerülhet sor.

A terhelt legfontosabb jogai közé tartozik, hogy kihallgatása során **nem köteles vallomást tenni**. Amennyiben vallomást tesz, nincs szankciója annak, ha nem mond igazat (ellentétben a tanúval, akinek kötelessége igazat mondani). Azonban, ha a terhelt valótlanul azt állítja, hogy más bűncselekményt követett el, - mást hamisan vádol bűncselekmény elkövetésével - újabb büntetőeljárás indulhat ellene!

A terheltnek joga van arra, hogy megismerje, milyen bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják. Ezt már a rendőrségen, az első kihallgatás elején közölni kell vele.

Az első kihallgatása során a gyanúsítottat „rabosítják”. Ez nem azt jelenti, hogy azonnal börtönbe zárják, hanem ujj- és tenyérlenyomatot vesznek tőle, illetve lefényképezik. Ezek a dokumentumok a rendőrség nyilvántartásába kerülnek.

A terheltnek az eljárás során mindvégig **joga van a védelemhez**. A terhelt a nyomozás során nem vehet részt valamennyi eljárási cselekményen, de joga van megismerni az ügy iratait a nyomozás végén. A bíróság tárgyalása pedig - főszabályként - a vádlott jelenlétében zajlik.

A bűnösnek ítélt vádlottal szemben a bíróság **intézkedést** alkalmazhat, vagy **büntetést** szab ki. Ennek célja elsősorban mások védelme és újabb bűncselekmények elkövetésének megelőzése.

A leggyakrabban alkalmazott intézkedés **a próbára bocsátás**. Ez azt jelenti, hogy a bíróság meghatározott időre eltekint a vádlott megbüntetésétől. Ha ez az idő eredményesen letelik, akkor a bíróság nem bünteti meg a vádlottat. Ellenkező esetben a próbát megszünteti, és büntetést szab ki a vádlottal szemben. Ezt az intézkedést rendszerint összekeverik a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetéssel, holott az lényegesen súlyosabb szankció.

A büntetések közül a legtöbb esetben **a pénzbüntetést, a közérdekű munkát és a szabadságvesztést** alkalmazza a bíróság.

Amennyiben a pénzbüntetést az elítélt nem fizeti meg, vagy a közérdekű munkát nem dolgozza le, azt szabadságvesztésre kell átváltoztatni. A szabálysértési eljárás, illetve a büntetőeljárás során kiszabható büntetések közötti különbség érzékeltetése céljából megemlítjük, hogy a szabálysértésnél a pénzbüntetés legnagyobb összege 300.000,-Ft, büntetőeljárásban 270.000.000,-Ft lehet.

A szabadságvesztés büntetés határozott ideig, vagy életfogytig tart.

Sok esetben felmerül kérdésként, ezért most is hangsúlyozzuk: az életfogytig tartó szabadságvesztés a legtöbb esetben nem jelenti azt, hogy az elítélt élete végéig fegyházban marad.

Csak a legsúlyosabb bűncselekmények esetén, vagy a legveszélyesebb elkövetőkkel szemben zárhatja ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét a bíróság.

Ha a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább huszonöt, legfeljebb negyven évben állapíthatja meg.

Érdekesség, hogy régebben csak a szegedi, ún. Csillag börtönben voltak elhelyezve azok az elítéltek, akik életük végéig fegyházban maradnak, azonban mára a számuk megnőtt, így az ország több büntetés-végrehajtási intézetében is ki kellett olyan speciális körleteket alakítani, ahol ezeket az elítélteket el lehet helyezni.

A két évet meg nem haladó szabadságvesztés büntetés esetén, annak végrehajtása **próbaidőre felfüggeszthető**. Amennyiben az elítélt a próbaidő alatt követ el olyan újabb bűncselekményt, ami miatt később szabadságvesztés büntetést szabnak ki vele szemben, úgy mindkét büntetést le kell töltenie.

A próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetés másik következménye, hogy „tisztá” erkölcsi bizonyítványt sem kaphat az elítélt a próbaidő eredményes leteltéig. Ennek fontos szerepe lehet például a munkavállalásnál.

Az erkölcsi bizonyítványban az állam igazolja, hogy az, akinek a részére kiállították, szerepel-e a büntetettek nyilvántartásában. Ezalól kivételt képezhet a bíróság által alkalmazott **előzetes mentesítés**, amelynek szabályait, feltételeit a Btk. és Be. tartalmazzák.

Jogerős elítélés nélkül is kerülhet valaki börtönbe, amennyiben előzetes letartóztatásba kerül. Előzetes letartóztatásba csak a bíróság helyezheti a terheltet abban az esetben, ha tartani lehet attól, hogy az eljárás során

megszökik a hatóság elől, vagy a bizonyítást megghiúsítja, illetőleg újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követ el.

Beszéljünk egy kicsit a Ti korosztályotokról!

Sajnos, előfordul, hogy 18 év alatti fiatalok előzetes letartóztatására kerül sor. Ez csak abban az esetben történhet, ha a rendőrség a fiatalkorút kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmény elkövetésével gyanúsítja. Fiatalkorúak esetében azonban az előzetes letartóztatást javítóintézetben is végre lehet hajtani.

Intő példaként említjük: nemegyszer előfordult, hogy túlkoros, 15-16 éves gyerekek „az általános iskola rémeiként” a kisebbeket rendszeresen bántalmazták, az uzsonnájukat, személyes tárgyaikat erőszakkal elvették, és ennek következményeként előzetes letartóztatásba kerültek. Hasonló a helyzet a kábítószer jelentős mennyiségben terjesztő fiatalokkal is.

*Aki betöltötte 12. életévét, de még nem múlt el 18 éves, a büntetőeljárásban **fiatalkorúnak hívjuk.*** Nem tévedés, 2013. július 1-től a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetése esetén (emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, életveszélyt, vagy halált okozó testi sértés, a rablás, és a kifosztás súlyosabban minősülő esetei) a tizenkettedik életévüket betöltött gyerekek is büntethetők, ha fel tudják fogni és megértik, hogy az általuk elkövetett bűncselekménynek milyen következményei lehetnek. (Ezt hívjuk belátási képességeknek.)

A fiatalkorú bűnelkövetők túlnyomórészt vagyon elleni és kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket követnek el, de sok a garázda jellegű bűncselekmény is.

A fiatalkorúakra a büntetőeljárás során különleges szabályok vonatkoznak. Ha fiatalkorú vádlottként kerül valaki a bíróság elé, a tárgyalást csak védő jelenlétében lehet megtartani. A fiatalkorú terhelt mellett a törvényes képviselője jelen lehet az eljárási cselekményeknél. A törvényes képviselőt lényegében ugyanazok a jogok illetik meg ilyen esetben, mint a védőt.

A büntetőeljárás során vizsgálni kell, hogy a fiatalkorút milyen káros hatások érték. Minden esetben környezettanulmányt kell készíteni az életkörülményeiről, személyes kapcsolatairól. Ezeket a megállapításokat a büntetés kiszabásánál figyelembe veszi a bíróság.

A legfontosabb, hogy a fiatalkorúakkal szemben a felnőttekhez képest enyhébb, főként **nevelő jellegű** szankciót kell alkalmazni. Ezért a fiatalkorúak bírósága több esetben alkalmaz megrovást, próbára bocsátást, más intézkedést, és csak a legsúlyosabb esetekben szab ki szabadságvesztés

büntetést, melyet fiatalkorúak fogházában vagy a fiatalkorúak börtönében hajtanak végre.

Talán ijesztőnek tűnhetnek az előbb leírtak, de szomorú tapasztalatunk, hogy néha egy át nem gondolt, felelőtlen döntésnek is egy egész életen át ható következményei lehetnek.

Végezetül idézzük Murphy-t: „Akár jó, akár rossz, akár közömbös egy törvény, az utolsó betűig be kell tartani.”

Köszönjük a figyelmet!

dr. Litkei-Szabó Anita

dr. Németh-Egry Emőke

dr. Varga Erika

A kiadvány borítóját *Jokesz Anna* tervezte.

Készült a Veszprémi Törvényszék
támogatásával.

ISBN 978-963-12-0442-1

Kiadó:
Veszprémi Törvényszék
Felelős kiadó : *Dr. Némethné dr. Szent-Gály Edit* a törvényszék elnöke

Készítette: Valczer Z + J Kft., Várpalota
Felelős vezető: *Valczer Zita*

Jelen kiadvány az ÁROP-1.2.18/A-2013. számú projektjének
keretében készült.

